

Regio Innovatie Tour zet aan tot denken

Zet provinciale ambtenaren, bestuurders en onderzoekers twee dagen lang bij elkaar in een bus, bezoek onderweg innovatieve projecten en er ontstaan allerlei nieuwe verbindingen en “energie”. De deelnemers leren van de projecten wat ze wel en juist niet moeten doen als ze in hun eigen werk innovaties willen bevorderen. En passant merken ze dat Wageningen UR veel meer doet dan ze altijd dachten.

Een diepe zucht gaat door de bus heen. Het is 8 november. De ambtenaren van diverse provincies en LNV, bestuursleden van LTO en NAJK en onderzoekers van Wageningen UR dachten dat ze rustig konden zitten en keuvelen met hun buurman of -vrouw. Maar nee. Ook de tweede dag van de Regio Innovatie Tour (RIT) is de deelnemers geen rust gegund. Ze zijn meegegaan om te horen van en leren over innovatieve

projecten die Wageningen UR in de regio initieert en begeleidt. En leren is nu eenmaal niet alleen passief kennis opnemen. Het is ook reflecteren op wat er verteld wordt. En met elkaar discussiëren over wat er niet goed gaat bij een project en hoe dat beter kan gaan. Om half negen 's morgens vertrekt het gezelschap in een comfortabele bus naar het volgende project. De bus is erop uitgerust. Achterin is een

De eerste RIT-dag: bij Joep Raemakers van de Greenportkas

Hertenfarm Edel Brabant, Henk en Sjan van den Elzen in Zeeland

vergaderhoek voor zo'n acht mensen. Daarnaast zijn er nog diverse zitjes voor vier personen.

>> Kennis maken met projecten

Ieder heeft zijn eigen overwegingen om mee te gaan. Wijnie van Eck van LTO Nederland maakt graag kennis met verschillende projecten en initiatieven. Maar ze wil meer: 'De vraag is hoe je anderen in beweging krijgt, hoe anderen kunnen leren van deze projecten zonder dat ze zelf weer tegen allerlei obstakels aanlopen.' Hanna van Vonderen, werkzaam bij de provincie Overijssel, merkt in de dagelijkse praktijk hoe moeilijk het is om het 'echte innovatieve denken, zowel bij primaire ondernemers als bij toeleveranciers en verwerkende industrie te bevorderen.' Extra handicap is dat de provincie voor de primaire sector andere afdelingen en ook andere subsidiepotjes heeft dan voor de rest van de keten. Bij provincie Drenthe is net een reorganisatie aan de gang om dat te verhelpen, reageert beleidsmedewerker Kees de Jong van provincie Drenthe. Er komt één loket voor alle subsidiefondsen. Al

blijft het probleem dat bijvoorbeeld Economische Zaken niet mee wil betalen aan de primaire sector. In ieder geval hoopt De Jong tijdens de innovatietour te leren van ervaringen en die ervaringen uit te wisselen met collega's uit andere provincies.

>> Een stap verder

Het is de rode draad van de hele tocht: hoe initieer je innovatieve projecten en hoe kun je ervoor zorgen dat innovaties die stokken een stap verder komen? Zoals met de Comfort Class-stal in Raalte, het eerste bezoek van die dag. Iedereen kijkt nieuwsgierig in de skybox van achter de glazen wanden naar de varkens in de diepte. Maar de innovaties van dit project zijn niet af te lezen aan de varkens, vertelt projectleider Karel de Greef van Wageningen UR. Behalve dat de stal "goedkoop" is gebouwd is met tentdoek. Veel belangrijker voor de sector als geheel is dat LTO en Dierenbescherming gezamenlijk optrekken om een stalconcept neer te zetten dat uitgaat van de behoeften van het varken. De Greef: 'Het idee van LNV en Wageningen UR was

De rol van de overheid

Het komt een aantal malen bij verschillende projecten terug: de rol van de overheid als financier die zich niet te snel moet terugtrekken. Zo heeft Netwerken in de Veehouderij (NidV), met hulp van geld van LNV, bewezen dat netwerken van veehouders met een begeleider heel veel kunnen bereiken. Daarbij is zowel belangrijk dat de veehouders energie voor het onderwerp hebben, maar ook dat een begeleider spiegelt, reflecteert en stimuleert. LNV is zo tevreden dat het idee is voortgezet in een subsidieregeling. Enig nadeel daarvan, schetst Maarten Vrolijk, programmaleider van NidV, is dat er niet meer altijd een begeleider bij de groep zit.

Hans Caubo van de provincie Limburg reageert verbaasd dat het programma nu al stopt. Hij vindt het zonde. Later op de dag, als het op het bedrijf van melkveehouder Wim Rankenberg over de Melkvee Academie gaat, licht Caubo zijn standpunt nog eens toe. In de Melkvee Academie komen melkveehouders bij elkaar als ze geïnteresseerd zijn in een bepaald onderwerp, vaak gerelateerd aan actuele bedrijfsmatige aspecten. De vraag die vandaag tijdens de Regio InnovatieTour naar boven komt, is hoe je maatschappelijk relevante onderwerpen op de agenda zet. Dat soort vragen komt niet van melkveehouders zelf. Daar ligt juist de verantwoordelijkheid van de overheid. Caubo is heel helder: 'Als je als overheid de financiën er snel uit trekt, dan stopt het. Je moet heel geleidelijk andere partijen laten meebetalen aan nieuwe kennisinfrastructuur, zoals netwerkprogramma's en initiatieven zoals de Melkvee Academie. Je moet wél toe naar een zelf functionerend netwerk, maar daar moet je tien tot vijftien jaar voor uittrekken. En steeds meer partijen uit het bedrijfsleven erbij trekken. Dat is een kwestie van tijd.'

De tweede dag: de Comfort Class-stal

Zicht vanuit de skybox op de Comfort Class-stal

om een concept te lanceren voor een stal over dertig jaar. Daar slaagden de onderzoekers zo goed in dat de toenmalige voorzitter varkenshouderij van LTO de ideeën gelijk in een proefstal gerealiseerd wilde zien.' Nu kan iedere varkenshouder de stal bekijken. Velen hebben dat ook gedaan, en zien ook de relevantie van het concept, aldus De Greef.

Vijf varkenshouders staan op het punt te investeren in een stal die ook voldoet aan de basisbehoeften van het varken, een zesde experimenteert al anderhalf jaar. Maar tegenover de extra investeringen staan geen extra opbrengsten. De rest van de sector wacht dan ook af. Overigens net als grote ketenpartijen.

>> Andere partijen nodig

De vraag die in de groep rond blijft zingen is: wie gaat nu aan het project trekken om het verder te krijgen? De Greef: 'Dit project is een voorbeeld van een topdown-benadering van bestuurders. We hebben met moeite vijf, zes ondernemers gevonden. Ik merk nu dat naast de samenwerking tussen Dierenbescherming en LTO ook andere partijen nodig zijn. Anders dreigt het geheel z'n energie te gaan verliezen. De partijen die we hier missen zijn de handel, verwerking en retail.' Ligt daar dan niet een rol voor Wageningen, is de vraag. 'Nee', zegt De Greef resoluut. 'Elke keer als wij iets doen, zakt de rest in. Het eigenaarschap moet echt niet bij onderzoekers zijn. Als een retailer wakker wordt, kan hij hiermee een speciaal marktsegment veroveren. Het creëren van marktkansen zie ik als de wezenlijke verbetering voor dit project. Maar daar hebben wij geen rol in, hooguit om speldenprikken uit te delen. Morgen komt in de vergadering van de stuurgroep van Comfort Class de investeringssubsidie van LNV aan de orde. Het ministerie wil zo'n 100 tot 120 miljoen euro bijdragen aan initiatieven die een duurzamere veehouderij bevorderen. Bijvoorbeeld door een tussensegment te creëren. Ik vraag dan hoe ze dat geld denken in te zetten zodat ze er over tien jaar ook nog blij mee zijn.'

De deelnemers concluderen aan het einde van de discussie dat het initiatief zeer innovatief is, maar dat het échte succes, namelijk groot-scheepse overname door de sector, nog vooral vragen oproept.

>> Succesverhaal

Het volgende initiatief, Netwerken in de Veehouderij met als voorbeeld Caring Dairy, is een succesverhaal waar de opschaling al plaatsvindt. Wat begon met 11 veehouders die exclusief melk leveren voor het ijs van Ben & Jerry's, wordt nu opgeschaald naar 550. Aan de hand van elf duurzaamheidscriteria proberen de veehouders hun bedrijf te verbeteren. Het gaat over de kracht van ondernemers met "energie". Hoe zij in netwerken heel veel kunnen bereiken als ze maar drive hebben en als ze begeleiding krijgen van iemand die ze bij de les houdt en een spiegel voorhoudt. Ook is communicatie "vanaf dag 1" enorm belangrijk geweest. Zodat anderen weten wat er speelt en spontaan een bijdrage kunnen leveren. Maar ook om de veehouders een hart onder de riem te steken. 'De media vonden Caring Dairy een interessant project en het kreeg steeds meer aandacht. Dat motiveerde mij om door te gaan', vertelt Rudi Hooch Antink, een van de deelnemende melkveeouders.

De deelnemers aan de excursie vragen zich af of de veehouders verplicht zijn hun bedrijf tot een bepaalde norm te verbeteren. 'Is er een lat waar ze minimaal boven moeten komen?' Dat blijkt Caring Dairy niet te hebben. Wel een jaarlijkse monitoring met daaraan gekoppeld een verbeteringsplan, dat de veehouder met de begeleider opstelt. Tot nu toe werkt dat voldoende om de deelnemers te prikkelen duurzamer te worden, samen met de druk die een groep op elkaar uitoefent. Varkensonderzoeker De Greef vindt het een openbaring. 'Kennelijk kan je verbeteren op intenties, op basis van vertrouwen. Dat neem ik mee naar Comfort Class.' Maarten Rooijkackers, varkenshouder en bestuurder bij de ZLTO heeft al een idee: 'Kun je dan niet iets doen met Caring Meat?' De term sprankelt door de ruimte en raakt een snaar.

Aan het eind van de dag komt Rooijkackers terug op Caring Meat. 'Ik wist niet dat Wageningen zoveel concreets deed in de regio. De aanpak van wat ik vandaag heb gezien is te kopiëren. Morgen ga ik mijn collega's op de hoogte brengen van deze twee dagen en ga ik proberen netwerken te activeren: we kunnen aan de slag. En wie weet ook met Caring Meat.'